
Mersida SUĆESKA ¹

Uloga zakona o slobodnim zonama u Bosni i Hercegovini u kreiranju tekuće ekonomske politike

The Role Of Free Zones Law In Bosnia And Herzegovina In Creation Of Curent Economic Policy

Sažetak

Osnovni problem savremene ekonomije jeste efikasno zakonodavstvo. Zato je u ovom tekstu izvršena kritička analiza istorije zakonodavstva koje je pratilo oblast slobodnih zona u BiH. Naime, neophodno je ukazati na one tačke gdje zakonodavstvo predstavlja kočnicu slobodnom razvoju privrednih subjekata. Suština rada je da bez kvalitetnog pozitivnog zakonodavstva nema značajnih ekonomskih pomaka u razvitku nacionalne privrede. To se može osjetiti u oblasti slobodnih zona, koje trenutno imaju manjkavosti, za čije je otklanjanje neophodno, a u roku propisanim Zakonom o slobodnim zonama u BiH uraditi sljedeće:

1. Urediti postojeće funkcionisanje slobodnih zona na teritoriji BiH, uvođenjem nove jedoobrazne pravne regulative u oblasti slobodnih zona za cijelu teritoriju BiH, u skladu sa odredbama propisanim novim Zakonom o slobodnim zonama u BiH, koji je objavljen 19.02.2002. godine, te stupio na snagu krajem februara 2002. godine.
2. Plansko i ekonomski opravdano, te u skladu sa principima regionalne politike razvoja BiH vršiti izdavanje dozvola za rad slobodnih zona za BiH, od strane jednog državnog organa, a to je Vijeće Ministara BiH.
3. Slobodne zone moraju biti najvećim dijelom proizvodne, tako da je reforma sadašnjih slobodnih zona neminovna.

¹ Mr. sci., asistent na Fakultetu kriminalističkih nauka u Sarajevu

Implementacijom Zakona o slobodnim zonama u BiH, treba raditi na sljedećim aktivnostima:

1. *BiH treba biti centar za edukaciju malih i srednjih preduzeća, a proizvodne slobodne zone su pogodne za to, jer su interesantne i za strane investitore koji pokazuju interes za ovakve oblike ulaganja, što je itekako bitno za BiH privredu.*
2. *Slobodne zone u BiH treba da su atraktivne u privlačenju stranog kapitala, kao i da imaju visok stepen efikasnosti.*
3. *Da bi se pokrenula proizvodnja, neophodne su kreditne linije za proizvodnju u slobodnim zonama, što bi trebalo privući pažnju zemalja EU po ovom pitanju.*
4. *Pokretanje proizvodnje u slobodnim zonama treba donijeti povećanje zaposlenosti i smanjenje nezaposlenosti u BiH, kao i povećanje BDP-a i GDP-a po glavi stanovnika, povećanje životnog standarda stanovnika BiH itd.*
5. *Za sve navedeno neophodna je i edukacija osoblja koje će raditi u novim proizvodnim zonama, putem seminara, ili boravka u nekoj od slobodnih zona u zemljama EU.*
6. *Realizacijom svih navedenih tačaka eliminisati će se sadašnje nepravilnosti u radu slobodnih zona u BiH, tako da se one više neće smatrati "sivim" zonama u zemljama jugoistočne Evrope.*
7. *Za BiH privredu, a i privredu R Hrvatske bila bi od velikog značaja realizacija "Sporazuma o slobodnom tranzitu preko teritorije R Hrvatske u i iz luke Ploče i preko teritorije BiH u Neumu", kako bi se koristila i Slobodna zona Ploče.*

Ovdje smo privredu posmatrali kao univerzalnu ekonomsku kategoriju i zakon smo isto tako podredili tome cilju, tako da zakonodavna djelatnost sa znanstvenom djelatnošću mora biti u najjužoj vezi, u interesu ekonomskog i socijalnog progresa.

Događaji koji su se desili na ekonomsko političkom planu u Bosni i Hercegovini u periodu od 1992.-1995. god. i poslije, podsticajno su djelovali na razvoj ekonomske znanosti i ekonomske prakse u normativnom uređenju slobodnih zona. To se ogleda naročito u donošenju pozitivnih propisa, a to je prije svega Zakon o slobodnim zonama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" broj 3/2002), koji je pod stalnim nadzorom međunarodnih ekonomskih institucija i ekonomske literature, ukazao da se nova rješenja moraju tražiti u globalnom povezivanju mikro slobodnih zona sa općim konceptom globalizacije.

U tom smislu i ovaj tekst pretendira na univerzalnu provjeru i sve ono što izdrži stroge kriterije međunarodne ekonomske politike može predstavljati naš doprinos ekonomskoj znanosti.

Šta je praksa pokazala?

Ona je nametnula ekonomskoj znanosti niz problema koji se ne mogu riješiti ako ekonomsko zakonodavstvo ne podstiče ekonomsku teoriju, i ako u praksi ne potvrđuje njene stavove. Parcijalna rješenja mogu biti od koristi, ali su vrlo kratkog daha. Isto tako i uvažavanje ekonomskih običaja i standarda ima svoju težinu. Osnovni problem savremene ekonomije jeste efikasno zakonodavstvo. Zato je u ovom tekstu izvršena kritička analiza istorije zakonodavstva koje je pratilo oblast slobodnih zona. Neophodno je ukazati na one tačke gdje zakonodavstvo predstavlja kočnicu slobodnom razvoju privrednih subjekata. Blagovremeno ukazivanje na te slabosti zakonodavstva koje se ogledaju u njegovoj skupoći i neefikasnosti, drugi je doprinos u razvoju ekonomske znanosti.

Sušтина teze je da bez kvalitetnog pozitivnog zakonodavstva nema značajnih ekonomskih pomaka u razvitku jedne zemlje, pa tako i Bosne i Hercegovine.

U skladu sa odredbama Dejtonskog Ustava BiH u članu III, stav 1. u nadležnost institucije BiH stavljena je spoljnotrgovinska, carinska i monetarna politika.

Dakle, slobodne zone kao dijelovi carinskog područja Bosne i Hercegovine spadaju u nadležnost institucije BiH. Praktično sve je drugačije, jer Entiteti sve provode kao da je ova oblast u njihovoj nadležnosti, što stvara velike probleme u privredi BiH. Da bi se što prije otklonili neophodno je bilo riješiti zakonsku regulativu u ovoj oblasti.

1. Postojeća zakonska regulativa u oblasti slobodnih zona, trenutno je različita, ali stupanjem na snagu Zakona o slobodnim zonama BiH, prestat će važiti državni zakon RBIH, a entitetski zakoni o slobodnim zonama moraju se uskladiti u roku od 90 dana od dana njegovog stupanja na snagu. Dosadašnja različita zakonska regulativa iz oblasti slobodnih zona omogućavala je izdavanje rješenja za rad slobodnih zona", tzv. "dozvola", samo na nivou Entiteta, pod različitim uslovima i kriterijima. To je dovelo do neplanskog formiranja slobodnih zona na teritoriji BiH, te je uzrokovalo da na teritoriji Federacije BiH, postoje različita rješenja za rad slobodnih zona izdata od Vlade R BiH-a, zatim MVTEO BiH-a i Vlade Federacije BiH-a.

Prema takvim rješenjima na teritoriji FBiH-a postoje sljedeće slobodne zone: Sarajevo, Vogošća, Visoko, Kiseljak, Travnik, Lukavac, Mostar1.-istok i Mostar2.-zapad, Tomislavgrad, Bihać, Orašje, Grude. Prema raspoloživim podacima, ovoliki broj slobodnih zona premašuje broj cjelokupnog prostora Evropske unije - 26 slobodnih zona.

Isto tako prema dostupnim izvorima i saznanjima na području entiteta Republika Srpska, nema osnovanih slobodnih zona.

Dakle, sa trenutnih 12 slobodnih zona na teritoriji Federacije BiH, BiH bi trebala imati veliku proizvodnju koja bi dalje lančano utjecala na povećanje zaposlenosti, odnosno smanjenje nezaposlenosti, povećanje GDP-a, razvoj kako regija, na kojima su locirane slobodne zone tako i kantona, zatim FBiH i same BiH kao cjeline. Zato se može postaviti pitanje: kakav je zapravo smisao, razlog, motiv i efekat postojanja sadašnjih slobodnih zona i njihovog neplanskog osnivanja. Inače, detaljniji podaci se ne prezentiraju, tako da se u poslovanju sadašnjih slobodnih zona mogu uočiti sljedeće karakteristike:

1. slobodne zone nisu najvećim dijelom proizvodne, već se više koriste za skladištenje npr., što je neprihvatljivo, što je suprotno funkcijama slobodnih zona u zemljama EU.
2. Dakle, mogu biti pogodne i za sve ostale aktivnosti, koje u sadašnjim uslovima djelovanja BiH privrede sa potpuno nekontrolisanim granicama, omogućavaju rast carinskog kriminaliteta, koji sačinjava skup protivpravnih, nezakonitih ponašanja i djelovanja koja su prisutna na području carinskog poslovanja. On se može izvršiti na različite načine, i za njegovo otkrivanje je neophodna velika stručnost, temeljitost i upornost carinskih službenika, kao i visoka operativnost i određeni profesionalizam poduzimanja neophodnih radnji, kojima se vrlo stručno izbjegavaju dužnosti carinskih obveznika propisanih u carinskoj regulativi.
3. Takođe, sve djelatnosti koje se dešavaju u slobodnim zonama BiH ne mogu biti izolovane, već moraju biti povezane sa učesnicima koji su u ostalim zemljama.
4. Zbog svega navedenog, neophodno bi bilo donijeti jedan državni zakon – Zakon o slobodnim zonama Bosne i Hercegovine, kojim bi se stavili van snage postojeći entitetski zakoni i zakon RBiH, kao i sva podzakonska akta iz ove oblasti, a uvela bi se nova podzakonska akta koja proizilaze iz novog Zakona o slobodnim

zonama BiH, i omogućavaju osnivanje zona na teritoriji oba Entiteta i Distrikta Brčko, pod istim uslovima. Uskladu sa odredbama Zakona o slobodnim zonama BiH, propisano je da će dozvole za rad slobodnih zona izdavati Vijeće ministara, a u skladu sa općom razvojnom i regionalnom politikom BiH. Sve ostale saglasnosti za određivanje lokacije slobodne zone i provođenje mjera carinskog nadzora u zoni, obavljali bi Entiteti u skladu sa svojim kompetencijama navedenim u odredbama Zakona o carinskoj politici BiH i njegovim izmjenama i dopunama.

Mogući prijedlozi za rješavanje navedenih problema

Od velikog značaja je za državu da se uređenom zakonskom regulativom i drugim odgovarajućim sredstvima (kriminalistička obrada, kontrola) odupre od kriminalnih napada, s ciljem da se održi stabilan državni budžet, poboljšanje životnog standarda, zaštita domaće proizvodnje, povećanje zaposlenosti stanovništva, rješenje socijalnih pitanja, povećanje izvoza naspram uvoza i drugo. Svi ovi elementi se javljaju kao rezultat stabilnog ekonomskog stanja što čini ekonomsku sigurnost.

Slobodne zone su samo jedan dio ekonomske politike koja može doprinijeti ekonomskoj sigurnosti kako BiH tako i ostalih zemalja EU i jugoistočne Evrope, i to putem kvalitetnog i profesionalnog carinskog poslovanja.

Prema tome za rješavanje navedenih problema treba:

1. Urediti postojeće funkcionisanje slobodnih zona na teritoriji BiH, uvođenjem nove jednoobrazne pravne regulative u oblasti slobodnih zona za cijelu teritoriju BiH, a to je novi Zakon o slobodnim zonama BiH, koji je objavljen 19.02.2002. godine, te stupa na snagu krajem februara 2002. godine.
2. Planski i ekonomski opravdano, te u skladu sa principima globalne regionalne politike razvoja BiH, vršiti izdavanje dozvola za rad slobodnih zona za BiH, od strane jednog državnog organa, a to je Vijeće ministara.
3. Slobodne zone moraju biti najvećim dijelom proizvodne, tako da je reforma sadašnjih slobodnih zona neminovna.
4. Sve tri prethodno navedene tačke za rješavanje trenutnih problema date su u novom Zakonom o slobodnim zonama u BiH, čiji je tekst od strane Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, usaglašen sa predstavnicima CAFAO-a, IMF-a i OHR-a.

Implementacijom Zakona o slobodnim zonama u BiH, treba raditi na sljedećim aktivnostima:

1. BiH treba biti centar za edukaciju malih i srednjih preduzeća, a proizvodne slobodne zone su pogodne za to jer su interesantne i za strane investitore koji pokazuju interes za ovakve oblike ulaganja, što je itekako bitno za BiH privredu.
2. Slobodne zone u BiH treba da su atraktivne u privlačenju stranog kapitala, kao i da imaju visok stepen efikasnosti.
3. Da bi se pokrenula proizvodnja, neophodne su kreditne linije za proizvodnju u slobodnim zonama, što bi trebalo privući pažnju zemalja EU po ovom pitanju.
4. Za sve navedeno neophodna je i edukacija osoblja koje će raditi u novim proizvodnim zonama, putem seminara, ili boravkom u nekoj od slobodnih zona u zemljama EU.
5. Realizacijom svih navedenih tačaka eliminiraće se sadašnje nepravilnosti u radu slobodnih zona u BiH, tako da se one više neće smatrati "sivim" zonama u zemljama jugoistočne Evrope.
6. Za BiH privredu a i privredu R Hrvatske bila bi od velikog značaja realizacija "Sporazuma o slobodnom tranzitu preko teritorije R Hrvatske u i iz luke Ploče i preko teritorije Bosne i Hercegovine u Neumu", kako bi se koristila i Slobodna zona Ploče.

Ovdje smo privredu posmatrali kao univerzalnu ekonomsku kategoriju i zakon smo isto tako podredili tome cilju, tako da zakonodavna djelatnost sa znanstvenom djelatnošću mora biti u najužoj vezi.

Abstract

Basic problem of modern economy is effective legislation. Therefore this essay gives a critical analysis of history of legislation that followed the area of free zones in Bosnia and Herzegovina. However, it is necessary to find weak points that slow down a free development of economic system. The essence of this work is that without a high quality positive legislature there will be no economical progress in the development of national economy. That could be seen in the area of free zones, that temporary have pitfalls for which correction it is necessary to do the following:

1. *Decide about framework for the functioning of free zones on the territory of Bosnia and Herzegovina by introducing equal legal procedure in the area of free zones for the whole territory of Bosnia and Herzegovina, and with accordance with the new Law on free zones, declared on February 19. 2002., and ratified by the end of February 2002.*

2. *Issuing of approval certificates for the work of free zones in BiH should be done according to plan and with economical justification. The most logical state agent for this function is the Council of Ministers.*
3. *Free zones should be mainly production based, therefore to reform present free zones is necessary.*

During implementation of the Law on free zones the following activities are recommended:

1. *BiH should be center for the education of small and medium production firms, and production free zones are suitable for that, because there are interesting for the foreign investors that show interest for this kind of investments, which is very important for BiH economy.*
2. *Free zones in BiH should be attractive for foreign capital, and they also should have a high level of effectiveness.*
3. *To motivate production, credit lines for the production in free zones are necessary, which should distract attention of EU countries according to this question.*
4. *Starting production in free zones should increase level of employment in BiH, as well as the increase of BDP and GDP per capita, improvement of life standard,...*
5. *For all said so far, education of work force in new free zones, through seminars or work experience in some of the free zones in western countries, is necessary.*
6. *Realizing above tasks would eliminate present pitfalls in the work of free zones, so that they will not be considered «gray zones» in the countries of Southeastern Europe anymore.*
7. *For BiH economy, as well as for the economy of R Croatia, it would be of huge importance realization of «Agreement of free transit through the territory of R Croatia in and from harbor Ploce and through the territory of Bosnia and Herzegovina in Neum», so that the Free zone Ploce could be used.*

In this article economy was looked at as universal economical category and law was also subjected to this aim, so that legal procedures should be in a narrow context of science, in the interest of economical and social progress.

BOSNIA AND HERZEGOVINA



The boundaries and names shown and the designations used on this map do not imply official endorsement or acceptance by the United Nations

LITERATURA I IZVORI:

1. Ekonomski leksikon (1995): Ed. Leksikografski zavod. Miroslav Krleža, Zagreb.
2. Godišnji izvještaj Carinske službe FBiH 1999/2000.
3. Sović J., Upravljački nadzor poslovanja preduzeća (carinski nadzor u BiH, str.267 i dalje), 2000, Sarajevo.
4. Sović J., Impulsi razmjeni sa inopartnerima- vanjska trgovina, ZIPS, br. 825-826/99, Sarajevo.
5. Sović J. Poreski moral, utaje i posljedice, Računovodstvo i poslovne finansije, br. 4/98, Sarajevo.
6. Podzakonska akta iz oblasti carinskih procedura.
7. Zakon o carinskoj politici BiH ("Službeni glasnik BiH", br.21/98 i br.34/2000").
8. Zakon o carinskoj tarifi BiH ("Službeni glasnik BiH", br.1/98 i 7/98).
9. Krivični zakon Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 43/98).
10. Zakon o carinskim prekršajima ("Službene novine Federacije BiH", br. 46/2000).
11. Zakon o vanjskotrgovinskoj politici BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 7/98).
12. Zakon o slobodnim zonama ("Službene novine Federacije BiH", br. 5/95).
13. Zakon o slobodnim zonama ("Službeni list RBiH", br. 20/95).
14. Zakon o carinskoj službi Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", br.46/2000).
15. Zakon o slobodnim zonama u BiH ("Službeni glasnik BiH", br.3/2002).